

LAZA KOSTIĆ SZÁZÖTVEN ÉVE

ÁLOMNAPLÓ

LAZA KOSTIĆ

Megkísértés

1903. II.

Vasárnap, október 11. – Nézem bátyjának, G.-nek a profilját. Mellettem ül. Hasonlítanak egymásra, ami szomorúvá tesz, mert tudom, hogy Ó már nincs. Egyszer csak velem szemben ül az anyja és a húga, aki szintén hasonlít Rá, még üdőbbnek tűnik, még gyönyörűbb, mint Ó volt, amikor a Duna-parti kastélyukban láttam. Ez azután volt, miután találkoztam C.-vel (1891 július–augusztusában). G. egy é.-i vőlegényjelöltet ajánl neki, de mivel a lány habozik, rám hivatkozik. „Tehát, kedves Lazo, mit szól hozzá?” kérdezi. Én pedig, teljesen egykedvűen: „Ó, Č. szép város.” – Fölébredek.

Pedig Neki nem is volt húga. Majdnem ugyanaz a jelenet játszódott le közte, az anyja közt és köztem a kastély parkjában, a katasztrófa előtt. De miért a húga jelent meg előttem? Ez minden bizonnyal az Ó elgondolása és cselekvése. Azt hiszem, próbára akart tenni azzal, hogy egy olyan személyt állított elém, aki tökéletesen hasonlít rá, és ráadásul a rokona, külleme pedig még vonzóbb, de a lelke nem az Övé – tudtam, sajnos, túlságosan is jól ismertem ahhoz, hogy tudjam, minden bizonnyal ő sugallta ezt is – próbára akar tenni. Mindent tud, ismeri a lelkemet. Talán örömet leli a megkísértésben, szórakoztatja. Megőriztem lelki nyugalmam. A nagy hasonlóság, a kettősség nem hozott zavarba; inkább elszomorított, még álmomban is.

No de mindemellett milyen éles elméjű elképzelés ez! És soha többé nem ismétlődött meg, amióta olyan jószágos hozzám, hogy megjelenik előttem!

Péntek, október 23. – Nocsak! Most meg azt akarja, hogy minduntalan vele álmodjak, de nem tesz semmit ennek érdekében, nem is jelenik meg? Reggel a č.-i parkba vitt, amely valaha oly csodálatos volt, most pedig egyszerűen gyászos. Szomorú emlékeimmel a tisztáson sétáltam, és egyszer csak pacstírtát hallottam dalolni, de olyan vígan, hogy még szomorúbb lettem, annyira levert, hogy az ég felé emeltem a kezem, és hívtam: „Mach auf! Mach auf!” Erre elveszíttem az eszméletem, és érzem, hogyan hagyja el a testemet a lelkem, és száll – egyenesen Felé. De jaj, fölébredek, egyik legbanálisabb álmom rövid epilógusa után.

Ha jól emlékszem, ez volt az első eset, hogy pacstírtát hallottam dalolni álmomban. Vajon nem annak a következményeként, hogy az este mesélték, bátyjának, G.-nek az esküvője jövő októberben lesz, 19-én, és a fiatal pár a č.-i kastélyba költözik?

1904

Január 20–21. – A védszentem ünnepe! – Ó, kedves, ó, kedves! Mielőtt találkoznék Veled, hogyan érdemljem ki ezt az isteni jószágot, a szerelmet, amely minden halandó között a legszomorúbbá és a legboldogabbá lesz, ezt a féltékenység és gyöngeség nélküli tiszta érzelmet, mely olyan, mint a költő magasztos álma, a próféta utolsó látomása?

Ezúttal – vajon azért, hogy megkoszorúzd az én kis keserves, szent ünnepemet, Keresztelő Szent Jánosét a pusztában, vagy hogy megjutalmazd, mert megvalósítottam a legnagyobb vágyam: egy ikont helyeztem barátom, B. T. sírboltjába, mert ez az első ünnepem, mióta felépítették a síremlékét –, mindenesetre ezúttal felülmúltad önmagadat. Két hónapi távollét után négyszer jelentél meg egyetlen álomban!

Öregnek és ráncosnak mutatkoztál, sokkal vénebbnek, mint amilyen ma lennél. Ráncaid, különösen a szemed körül, a nevetéstől mélyültek el. Nők között ültél, és rám sem néztél.

A második jelenet. – Áradt belőled a fiatalság és a szépség, szőkébb voltál, mint amilyen valójában, aranszőke, majdnem áttetsző, vágykozóan, sokat ígérően, megadóan néztél a szemembe, bátorítóan, hívogatóan, majdnem kihívóan, olyan tekintettel, amilyent csak egyszer vetettél rám, azt a pillanatot az örökkévalóságig nem felejttem el, amikor úgy néztél rám, hogy azt hitted, senki sem lát. Ó, ez a halhatatlan tekintet! A vágyak kiapadhatatlan forrása, amely arra van ítélve, hogy soha ne teljesedjen be ezen a földön! – És akkor hozzám hajolva azt mondtad: „Akarom, de nem nagyon!” – És már indultam is utánad, de bátyád, D. közénk állt.

A harmadik jelenet. – Te a nővéreiddel együtt egy à giorno kivilágtott, nagy üzletben. Én „rokonoddal”, Dan. Man.-nal sétálok a járdán, aki azt mondja, amikor megpillantottunk Téged a bolt hatalmas ajtaja előtt: „Meglátott bennünket.” Nagyon elégedett voltam.

A negyedik jelenet. – Férjhez mentél valakihez. Az ágyon fekszel, de felöltözve, és könyvet olvasol. A fejed felől közelítek hozzád, föléd hajolok, hogy megmutassam, mennyire szeretlek; de te, mielőtt észreveszel, letakarod az arcod.

Megszakítás. Pünkösd (május 30., hétfő és 31., kedd). Az áldott eső vasárnap megmentette a környéket a két hónapos szárazság következményeitől, így bizakodva tértem nyugovóra, hogy talán majd látom Őt. Semmi, éppen semmi! A mezők szárazsága olyan, akár az én lelkem sivársága. Május 1-jétől csökönnyösen a fejébe vette, hogy nem jelenik meg többé. Furcsa. Krušedoli tartózkodásom idején hallottam az öreg A. Bojićtól, aki majdnem ötven évig vezetett naplót – jobban mondvá éjszakai feljegyzéseket – az álmairól, hogy mindig, amikor halottal álmodott, esett az eső. Valóban, én is azt állapítottam meg, hogy az esős időszak kedvez annak, hogy megjelenjék, ámbár szép idő esetén is mutatta magát. Mégsem emlékszem, hogy valaha is adódott volna hasonló körülmény, mint az éjszakai: nagy, kiadós esőt hozott a hosszú szárazság után. De ezúttal nemcsak hogy nem jelent meg, hanem még gúnyt is űzött belőlem, rafináltan és alattomosan adva tudtomra, hogy ezentúl – vagy csak ezúttal? – nemcsak a képmásával kell megelégednem, amilyeneket kétszer is küldött hozzám, hanem helyette más idegenekkel. – Ime két–három álom. Hétfő reggel. Az egyik kastélyukban, azt hiszem, Kulpinban voltam, de csak a nővérevel, O.-val és két lányával találkoztam, O. majd kicsattant az egészségtől, és fiatalabb volt, mint valaha.

Kedd. De mennyire megtréfált ma reggel! Látni fogják. Egyedül voltam egy öreg kegyencnővel, aki két évvel ezelőtt halt meg, s akit szerettem a magam módján, de nem „használtam ki”, és teljes közönnyel vettem tudomásul a férjhezmenetelét; már vagy negyven éve nem is gondoltam rá. Mármost egyszer csak beleszeretek ebbe a múmiába, ebbe a vénségbe, aki egykori alakjában jelent meg előttem, egy furcsa piros-fekete ruhába öltözve. Ahogy ott feküdt, a karomba vettem, gömbölyű nyakát elhalmoztam csókjaimmal, a szerelmemről, a szerelmünkről beszéltem neki, melyhez nincs hasonló, s amelyet majd a Maks. Crn. című tragédiámban teszek halhatatlanná, külön erre a célra átdolgozva. Miközben szüntelenül beszéltem, a szoknyája alá nyúltam, de nem lehetett hozzáférni, mert az utat elállta a vastag és nyílástalan nadrágocskája. Erre felbentette a fekete anyagot, hogy láthatóvá váljék a keresett cél. A dákómat a markomba fogtam, közelítettem, céloltam, és – fölébredtem. De tovább ágaskodott. – Förtelmes álmom idején egyetlenegyszer sem gondoltam Rá, mintha sohasem létezett volna! Tehát ez biztosan az Ő büntetése, próbára akar tenni. Mi volt a célja ezzel az ármanykodással? Kimutatni, hogy viszolyog szánalmas dákóm kései feltámadásától? Nem, nem. Hiszen egyszer már megengedte korábban a bolondnak, hogy „fölálljon”, méghozzá Ő maga izgatta föl, nem is a teste, hanem az, amivé holta után vált. 1896-ban történt, az összeomlásom előtt, mielőtt először nyikordult meg a padló a léptei alatt a földszinti szobában, amelyben most a borbélyom lakik, mielőtt még először a tudomra adta, hogy a túlvilágon is létezik, s hogy ehhez semmi kétség ne férjen, úgy intézte, hogy a lépéseit a feleségem is hallja. – Aztán egy reggel, valamivel a nagy kinyilatkoztatás előtt megjelent álmomban, Újvidéken a vasútállomáson búcsúzkodtunk egymástól. Egy rövid szerelmi vallomás után szenvedélyesen megöleltük egymást, és – fölébredtem. A dákóm úgy meredt fel, mintha 20 éves lettem volna. S akkor az jutott eszembe, hogy míg élt, soha nem volt akkora hatással a szerszámomra, mint álmomban, habár többször is szándékosan hozzáértem a melléhez, de csak tánc közben. Biztosan azért, mert amennyire szerettem, annyira tiszteltem is. Most meg! Milyen szomorú is ez! A nemiség legszörnyűbb asztrális tragédiája!

Július 8. (Szent Iván-nap másnapján) – Hajnalban megengedte az apjának, hogy felkeressen. Közvetlenül bátyjának, G.-nek az esküvője előtt történt, és Laz. néhány tekeres aranyat adott nekem. Míg tömködtem őket a zsebembe, azt akartam neki mondani, hogy szerettem a lányát, és még mindig örök és véget nem érő szerelemmel szerettem. De nem mondtam semmit, és nagyon bánatos voltam.

Július 22. Tombol a hőség és a szárazság. – Ő, oly kevés: csak a körvonalai. Mintha a nővére, O. lett volna, de teljesen az Ő alakjában, ragyogott a szépségtől és a fiatalágtól, olyan szép volt, nem tudtam megállni, hogy hozzá ne érjek az állához, persze tiszteltem, majdnem félelemmel. Neki elég volt az is, hogy nézhetett. Elégedett voltam: az a fontos, hogy gondol rám!

Szeptember 9. – Másnap a c-i szkupstina után. – Annyi várankozás után végre Ő. Megöregedve, sokkal idősebben, mint amilyen ma lenne – úgy ötvenévesen – teljesen petyhüdt, ráncos arccal. De ez csak még inkább megkettőzte a vágyakozásomat. Mellém ült, és én nem tudtam betelni drága kezének a csókolgatásával. Végül felálltunk. Magamhoz akartam húzni, de Ő védekezett, kiszabadította a derekát az ölelésemből –

csak a kezére nyomhattam még egy forró csókot. Ráncos arc, ez az első „megkísértés” nagy, pirospozsgás babájának az ellentéte.

1905

Szent György napja (az Ó védszentje és a családjáé) – Titelen járt az anyjával. „Hogy mellettem lehessen”, mondtam magamnak, mert én is gyakran tartózkodtam ott. Kölcsönkértem Tőle – Tőle! – 15 forintot, hogy kifizethessen a bírói vizsga költségeit, amelyet másnap kellett volna letennem. Miután befizettem az illetéket, és átvettem az elismervényt, meggondoltam magam. Nem akartam többé vizsgázni, és elindultam, hogy ezt közöljem vele, s biztos voltam benne, hogy Ó is helyesli döntésemet. Azt is el akartam mondani neki egyúttal, mennyire szeretem, amit be is bizonyítottam azzal, hogy más volt feleségül, hogy fölmentsem kötelékai alól, s hogy lehetőséget adjak neki, hogy fiatal embert választhasson férjéül, aki élete végéig boldoggá teheti, hogy megmutassam tragédiám líraiságát, hallatlan áldozatomat. Mennyire elégedett lesz velem, biztosan megjutalmaz érdektelenségemért, milyen szép példája ez az erényességnek! (Ilyen gondolatok kísértettek, amint egy szűk, eltorlaszolt utcán haladtam keresztül, s egyszer csak egy hatalmas tárgy állta utamat. Az a valami megmozdult; egy nagy ökör volt, óriási, tiszta fehér, néhány lépést tett, hogy továbbengedjen.) – Képzeliék – Ó még élt, én nős voltam – de nem volt velem a feleségem –, és mindez Titelen történt, ahova be sem tettem a lábam azóta, mióta harminc évvel ezelőtt megválasztottak képviselőnek, láthatják, hogy mindez az Ó műve. Álomban mindez két nap alatt játszódott le, a valóságban azonban délelőtti szendergésem alatt, két lövés között, melyet a szomszédságomban levő Szent György-templom búcsújának a tiszteletére adtak le mozsárágyúból.

Május 23. – Vele, Nélküle. – Róla beszélgettem az anyjával. Férjhez akarják adni. Nem mertem nyíltan megmondani – mert már nős voltam –, hogy ez a halálom lenne, de reméltem, hogy a szemem tükrözi, mi játszódik le a lelkemben, az édesanyja pedig megtudja, hogy szeretem Ót, és Ó is szeret engem, végül is megértett mindent, a tekintete erről árulkodott. – Fölebredtek, majd néhány perc múlva újra álomba merülök. Az öreg Đokica jön hozzám, hogy elmondja, Ó nem akar ünneplőbe öltözni. Ezúttal ez volt minden.

Áldozócüütörtök (Hungária hotel, 330) – Pavle nagybátyámmal beszélgettem – apám helyett apám volt, sőt több is annál, jótevőm, kora ifjúságom óra, 1864-ben halt meg –, szomorúan mondta, hogy aggódik a jövőm miatt. „Ne félj, édes-kedves bácsikám. Van nekem jegyem, igaz, meghalt, de a másvilágon vár rám.” – Ez volt minden. Majd pedig ugyanabban a szállodában három nap múlva:

Június 11. Nagyon elegáns, sugárzik róla a szépség és az egészség, s Mušával szórakozik, aki két évvel Óelőtte halt meg, öngyilkosságot követett el, tíz évvel idősebb volt nálam, a legcsúnyább ember, akit valaha ismertem, és különösen az Ó számára teljeseen közömbös. És lám, ezzel az emberrel törődött, sürgött-forgott körülötte, rám pedig nem is nézett, hozzám egy szót sem szólt. Féltekenységemben elkaptam a kezét –, míg ő folytatta a csevegést Mušával. Mikor elengedtem az ujját, elégedettebb voltam egy megszoptatott csecsemőnél.

Június 1. (14.) – Megint Ó! Vajon az esős idő okozza a jelenéseket? Egy asztalnál ültem, Vele szemben. Olyan tekintettel nézett rám, amely valaha a szerelméről árulkodott, és amely a halandók között a legboldogabbá tett, s később kegyetlen szerelmi dilemma elé állított. De most nem titkon pillantott rám, hanem oldalvást, amikor azt gondolta, hogy másra figyelek. Tekintetét, amely egykor szerelméről árulkodott, véletlenül lestem meg, amikor hirtelen föl kaptam a fejem. Ez a pillantás azonban nyílt volt, szemtől szemben, s bár az asztal széles volt, a tekintet közelinek tűnt, kihívónak, csábítótnak, s mind tüzesebbé vált, megsejtetve, milyen mennyei élvezetek várnak rám. – Légy türelemmel, kedvesem! Ha igaz, amit a jós jövendölt nekem, már csak három évet kell várnod rám. – Aznap 2-3 óra tájban vihar kerekedett, és szakadt az eső.

1906

I. 24. Ön tudja, hogy Ó tárta fel előttem a földi lét legnagyobb titkát, Ó ébresztett rá a végtelenség rejtélyére, Ó mutatta meg nekem a földöntúlit. – Azon a reggelen tehát, persze álmomban, megütközve azon, hogy léteznek olyan értelmes emberek, akik hisznek a halál után bekövetkező abszolút semmiben, elhatároztam, hogy felnyitom egy kíváncsi fiatalember szemét. Mivel kissé kételkedett, úgy döntöttem, hogy mint olyan ember, akinek adnak a szavára, elárulom neki a véleményem e talányról. Elmeséltem neki, hogy egyszer, nagy meglepetésemre, a saját lelkem nyomába eredtem. Pontosan olyan volt, mint én, az én vonásaimat viselte, s karnyújtásnyira futott csak előttem, de nem hagyta megfogni magát. Miután feltártam ezt a balgaságot, az Ó jelenlegi, illetve egykori létezéséről nem tettem említést. – Nyilvánvaló, hogy neheztel rám valamiért. Soha még így teljesen nem szakított meg velem minden kapcsolatot.

I. 26. Đoka Čordar, az ügyfelek nélküli szegény ügyvéd a legrokonszenvesebb azok közül az emberek közül, akikkel naponta találkozom. De soha nem ejtettem ki előtte az Ó nevét. Azon a reggelen beszélgettem vele Róla, feltételezve, hogy Ó még ideleenn van. Elmondtam neki, hogy úgy érzem, okvetlenül biztosítanom kell Őt az iránta táplált megingathatatlan szerelmemről, és hogy a házasságom nem jelent semmit, sőt önzetlen szerelmemnek ez a legnagyobb bizonyítéka. S Đ. Č. még támogatott is ebbéli törekvésemben. Ó is úgy vélte, ennyivel be kellene érnie, ami ahhoz is elég, hogy meggyőzze Őt.*

1907

Augusztus 23. – Csodás álom, megmagyarázhatatlan. – A feleségem – nem a mostani, hanem egy 20–30 éves nő –, egy nagyon csinos, barna, akiről tudtam, hogy régóta elhanyagolom, ami mellesleg természetes is, XVI. vagy XVII. századbeli fekete kosztümöt húzott, amely inkább férfiöltözékre hasonlított, a nyakában kard lógott, s ki akart menni. „Kimész?” kérdeztem, s eszembe jutott, mennyire igazságtalan voltam. „Igen”. „Kérlek, még ne menj ki!” Átfogom a derekát, s látva, mennyire tökéletes, szinte szoborszerű, néhányszor megcsókolom. „Milyen bolondok vagyunk!” mondja, s rááll a maradásra, én meg fölébredek. – Ez nem az igazi feleségem volt, de sajnós, nem is Ó,

* Az 1906-ban keletkezett feljegyzés szövegét Lovas Edit fordította franciából

habár körülbelül annyi idős volt, amikor meghalt, mint az álombeli feleségem. Ezért írtam föl ezt a furcsa álmom egy külön lapra.

Szeptember 7. (Szent Mihály napja) – Georgije Branković pátriárka, jó barátom véd-szentjének első ünnepe a halála óta.

Míntha egy katolikus templomban ülnék, az első sorban, teljesen egyedül, az óriási oltárkép felé fordulva, melyen a hatalmas alakok közül hiányzik valaki, kiszakadva az egészből. Egyszer csak látom, hogy egy nő halad el mellettem, úgy van öltözve, mint az evangélium asszonyai, nagy, mint egy hegy. Lassan közeledik a képhez, s a hiányzó helyére lép. Magdolna volt az, nekem úgy rémlett. Amikor általa újra teljes lett a kép, valahonnan a mélyéről emberi hangot hallottam, amely megkérdezte, mit tudok a festmény keletkezéséről és jelentéséről. Mivel semmit sem tudtam róla, a híres vizsgálata-tóbizottság nagyon elégedetlen volt. Úgy éreztem, valami túlvilági lény kerít a hatalmába, a mellkasom pattanásig feszült, és határozottan éreztem: Ő jött le értem, hogy elvi-gye magával a lelkem. Mennyei boldogság árasztott el, és már éppen megláttam a pa-radicsomot – Vele együtt –, amikor fölébredtem.

Remélem, ez volt agóniám főpróbája.

P. S.: Georgije pátriárka, míg élt, minden évben meghívott karlócai kastélyába, a védszentjének ünnepére. Ha az ő imádságai is hozzájárultak ahhoz, hogy az én kedves Lelkem leszálljon hozzám, és megjutalmazzon hűségemért, ez több annál, mintha a végrendeletében engem is megemlíttet volna, és én hálatelt szívvel gondolok rá.

November 13. Édesanyja meg egy ismeretlen asszony társaságában a szalonban üldögél. Gyönyörű, ragyogó, fiatal és üde. „Sindicé – mondja – szép ember.” Én meg, kissé féltékenyen: „Valaha szép volt, de túlságosan sose, ötven évvel ezelőtt sem. Mellesleg öregebb is nálam, olyan idős lehet, mint a Maga apja.” „Mindegy – válaszolja –, mégis szép ember az.” – Pedig nem is láthatta ezt az embert, a vén bolondot, aki sehova sem jár, és nem fogad senkit. Én sem gondoltam rá jó ideje, s csak véletlenül jut néha eszembe. Honnan ez a furcsa gondolata?

November 25. – Két nővérével és egyik barátommal beszélgettem – elhatároztam, hogy megosztom velük titkomat. „Tudjátok, számomra L. . . nem halt meg.” Értetlenül néztek rám. Folytattam: „Igen, álmomban felkeres. S mikor eljön hozzám, az nem olyan álom, mint a többi. Akkor éppen Ő van itt. Irányítja az álmot, egy pillanat alatt elmémbe férkőzik, a lelkembe, s velem együtt távozik.” Ám közömbös arckifejezésüket látva elhallgattam.

1908

Február 2. – Végre megint megjelent Ő, örökkévalóságának teljében, földi szépségé-nek teljes pompájában. Egy ismeretlen, nagy szobában, a díványon a fal felé fordulva a feleségem fekszik. Ő szép, majd kicsattan, feszülnek a mellei, mintha húszszendős volna, azt mondja nekem egyik barátnőjéről vagy rokonáról: „A huszonkilencedik évé-ben van.” Érdekes. Amikor meghalt, huszonhat éves volt, most harminckilenc lenne. Furcsa. Az önfiataltás rögeszméje még a túlvilágon is létezik? Átöleltem a derekát, és néhányszor szenvedélyesen magamhoz szorítottam. Két csók között megkérdeztem tő-

le: „Érted most már, miért nősültem meg?” S hozzá akartam tenni: „Mert nagyon szeretlek, azt akartam, hogy szabadnak érezd magad, és fiatalabban választhass, aki majd több földi örömben részesít náladnál.” – Pillantása tele volt megértéssel és gyöngédséggel, s ismét két csók között kérdezte, a feleségem felé fordítva tekintetét: „Most mit tegyünk?” „Szóra sem érdemes, elválok tőle.” „Olyan jóságos – tettem volna még hozzá –, nem akadályozna meg, hogy a halandók legboldogabbika legyek.” De fölébredtem.

Egész télen nem láttunk havat, reggelre azonban fehérek lettek a háztetők, és hullott egész álló nap. Az ilyen időjárás kedvez annak, hogy kedves halottaink lelke meglátogasson bennünket álmunkban. Azelőtt történt mindez, mielőtt feleségemmel Bécsbe utaztunk volna. Az itteni katolikus templomban Szűz Máriát dicsérik – áldassék Ő is, az örök szűz!

Május 1. – A csébi kastélyban jártam, de nem is hasonlított a helyszín, máshogy álltak az épületek, másmilyen volt a park is. Rengeteg ember. Ünnepi készülődés. Azt gondoltam, Ő is itt lehet. A szobából kilépve szembetalálom magam vele, ugyanabban a pillanatban libbent ki a másik ajtón. Szépségének teljében láttam. „A, maga az, kedves L. . .” – mondta egykedvűen, hanyagul nyújtva felém a kezét. Szenvedélyesen megragadtam a kezét, és a két tenyerem közé fogtam, mélyen a szemébe néztem, az örökkévalóság és a végtelen érzését akartam kifejezni, szerelmem örökkévalóságát, de csak zokogásban törtem ki: „Eli, ó, Eli!” – A megindultság legapróbb jelét sem mutatta gyöngédségemet látva, úgy távolodott tőlem, hogy közben rám sem nézett többé. – Egy másik jelenet: mivel a holland regiment gazdagon megajándékozta őket, képviselői a parkban felsorakoznak a fogadására – mily neveltséges álom! Az összesereglettek izgatottan várják érkezését. Egy szegény asszony dicsőhimnuszt zeng a nép jötevéjéről. Nővéreivel együtt elhalad mellettem, és észre sem vesz. – Ezúttal egyáltalán nem hasonlított önmagára. Rövid, selymes hajú, vézna, gesztenyebarna kislányka volt. A testvéreihez sem hasonlított. Mégis Ő volt az, biztosan tudtam.

Mit jelenthet ez valójában? Ilyen hosszú távollét után ilyen csalafinta visszatérés!

Június 13. (Pünkösöd előestéjén) – Több elhunyttal is találkoztam, de álmaim mentesek voltak minden izgalomtól. Apám jelent meg, fiatalon – nem látszott többnek ötvenévesnél, habár hetvenhat volt, amikor meghalt –, mondani akart nekem valamit. Amikor mellém állt, észrevettem, hogy alacsonyabb nálam. Csak ennyi. – A legutóbbi álmomban csak Rá gondoltam. Barátaim és rokonaim társaságában hazafelé tartottunk Tőle, és valaki azt mondta, hogy nem fog meghalni – nem is lehet kétszer meghalni! –, jobban van. Kialtani akartam, hadd tudja meg az egész világ, hogy az életemet adnám, csak hogy megmenthessem, de hallgattam – nehogy eláruljam a szerelmemet. Megfordultam, s láttam valamit, ami egy kőből készült tetszra emlékeztetett. Álmomban ez volt a betegágya, és azt hittem, megláthatom majd, hogy a takaró alatt fekszik, de a takaró inkább sírkőre hasonlított. Beleremegett a lelkem.

Pünkösöd harmadnapján (VI./16.), hajnal előtt.*

A megboldogult Simo járt nálam. Főállt egy székre, mégsem lett nagyobb, mint én,

*Ezt a följegyzést Laza Kostić szerbhorvát nyelven írta

habár a felsőteste normális nagyságú. Átfogtam a bal kezemmel, ő meg mondott valamit, egyre azt emlegette: lelkiismeret, a legfontosabb a lelkiismeret.

– Meg a könyörület, mondom, a könyörület (szeretet).

– Igen, igen, de mégis a lelkiismeret, a lelkiismeret.

Majd valahova a magasba nézve: „A kereszt a legmagasabb rendű szimbólum, még a mohamedánok is elismerték és tisztelték.”

Követtem a tekintetét, és megláttam, hogy a magasban egy sötét színű, aprócska keresztet néz, egyre csak nézi.

Majd fölfeküdt az asztalra, én meg azt mondtam neki:

„ Ne menj még el, gyermekem.” Kitapogattam, hogy mezítláb van: „Milyen hideg a lábaid!” Erre mindinkább szertefoszlik [?], míg végül csak egy fehér kötött pamutmelény marad belőle, amelybe fehér selymet szóttek, mint amilyent a gyerekek hordanak.

Megtapogattam a mellényt, hogy tudjam, valóság ez, nem álom. Erre eltűnt, a férfi pedig már korábban elillant. A helyükön a széken csak egy pecsétviaszserű folt maradt. Azt gondolva, Simo maradványai azok, hozzáálltam, hogy összegyűjtssem a morzsákat – s ekkor fölébredtem.

1908

Augusztus 3.

Újvidéken

(Apja szállodájában)

Szeret! – Mindig is szeretett! Ó, boldogság! Gyönyörű kilátásaim vannak, csodálatos reményekkel várhatom az örökkévalóságot!

Az egyik kastélyukban, este. Nem érzi jól magát, egy díványon fekszik. Panaszkodik, hogy nincs elegendő vére. (A tüfuszjárvány vitte el. Nem a vér betegsége az is?) Sovány, vézna, látszik, hogy beteg. At kell mennem a szobán, ahol az anyjával együtt alszik. Leülök a szemközti díványra, egy nadrágocska mellé, amelyről azt gondolom, hogy az Övé, és szenvedélyesen magamhoz szorítom. Egyszerre érzem, hogy valaki hevesen csókol, az ajka szorosan az enyémmre tapad. Ő volt az. Az elégedettség sikolya, amely a szívemből tört fel, nem talált magának utat, mert Ő szünet nélkül harapdálta az ajkaimat. Mélyebbet lélegeztem, hogy meg ne fulladjak, de meggyőződhettem róla, hogy az ajkaink teljesen összeragadtak – olyan kötelék volt ez, mint amilyen az ikreké. Végre lélegzethez enged jutni, és én fölsikoltok örömben: „Ó, drága lelkem, édes, édeskedves lelkem!”* Visszahátrál a díványra, és egy leheletnyi iróniával azt kérdezi, még mindig el akarom-e venni „a pancsovai özvegyasszonyt”. (Ez a város sose érdekelt.) – „Ugyan – mondtam –, nem özvegyasszony az, hanem lány, vénlány. De most, szabad-e valaki máshoz tartoznom, mindörökre!” – Amikor fölébredtem, úgy tűnt, mintha továbbra is éreztem volna mohó ajkainak égetését, s nehezemre esett felfogni, hogy ez csak túlvilági ígéret volt. De milyen remény! Nincs földi kincs, amely felérne ezzel az álombéli reménységgel! Nincs ingatlan vagyon, amely értékesebb lenne ennél a fénysugárnál, ennél a síron túli üdvözetnél.

*A felkiáltás szerbhorvát nyelven fródott

Menyegző

1908. augusztus 20. (A katolikusoknak Szent István napja; a pravoszláv Jézus színe-változásának másnapja) A csébi park asztalánál ülünk. Ő velem átellenben, balra tőlem az apja, L. D., aki régi barátom, jobbomon az anyja. Gyönyörű volt, egyszerre eszményi és kívánatos. Ez flört, édes Istenem, ez flört! Az asztal kicsi, mégsem tudjuk egymást megérinteni, azzal kell megelégednünk, hogy faljuk egymást a tekintetünkkel. Az anyja észrevesz bennünket, és nyugtalanodni kezd, de mi rá se hederítünk. Kész az ebéd – alig nyúlunk hozzá. – Ő fölkel, és elmegy, hogy valaminek utánanézzon a kastélyban. Ez lehetővé teszi, hogy megállapítsam: a toalettje meglehetősen egyszerű. Hosszú haja a vállára omlik, ing van rajta és gyűrött szoknya, ez minden. Amikor visszajött, a szülei már elmentek. Egyik kezemmel átölelem a derekát, a másikkal a mellét tapogatom. „Nincs ott semmim”, mondja, de nem védekezik. Erre elnevetem magam. „Itt van az én kincsem!” – rikkantom. Nem nyúltam a szoknyája alá, de a kezem a lába közé csúszttam. Mivel a szoknyája vékony anyagból volt, megfoghattam az édes barackocskáját, amely megtöltötte a tenyerem szüzességének zamatával. S ekkor elővettem a dákóm, mely merev volt és harcra kész. A kezébe fogta, nézegetni és vizsgálgatni kezdte. „Te ezt tudad?”, kérdeztem tőle. Bólintott. Elméletileg ez elképzelhető volt. „És sohasem gondoltál másokra?”, ostromoltam. „Nem – mondta határozottan –, neked őrizgettem a szerelmem, még a legkisebb élvezeteket is neked tartogattam.” S ekkor eszembe jutott, hogy már meghalt, szorosan magamhoz öleltem, és megkérdeztem: „Ha szeretsz, miért nem lehetünk együtt? Engedd, hogy melletted maradjak!” Elszomorodott, és nem válaszolt. „Tudom, hogy ehhez nincs elég hatalmad – folytattam –, de azt tudod-e, mikor leszünk végre egymáséi? Mondd, mikor lehetek veled úgy, hogy soha többé ne kelljen elválnom tőled?” Lehajtotta a fejét, és nem szólt semmit. – Fölbredtem. Vagyis valójában nem ébredtem föl, nem a mostani, reális életbe léptem, hanem egy másik álomban találtam magam. Egy utcában voltam, csak egy ing volt rajtam; hazafelé tartottam, hogy lefeküdjek. Kora hajnal volt, épphogy pirkadt. Ebben az álomban tisztán emlékeztem előzőre, s azt gondoltam, hogy vacsora után a kezemre támaszkodva álmodtam, amikor elaludtam a kávéházban. Siettem haza, nehogy apám összeszidjon (1877-ben halt meg!). Miután a vasútállomáson néhány közömbös szót váltottam egy könyvügyönnökkel, felébredtem második álomból.

Majd harmincévi túlvilági élet után ez volt az első alkalom, hogy ilyen intimitást engedett meg magának. Ezért ágyazta be ezt a jelentős álmot egy másik, teljesen közönséges álomba, amelyre csak a csomagolás végett volt szüksége, az utóbbi álom egy drága ékszernek való dobozka volt csupán.

1908. szeptember 5/18. – Egy hegyoldalban sétáltam, s egyszerre csak ott termett Simo Matavulj – mintha még nem halt volna meg. Ahányszor csak lenéztem a hegyről, mindig nagyobb és nagyobb lett. Mintha még sokkal öregebb is lett volna, lent a síkságon meg az emberek olyan kicsik, mint a bogarak. De a hegy nem volt sziklás, hanem valami sárga, homokos föld borította, s én indulok [két szó olvashatatlan] felé, hát jobbról is meg bal felől hegyormok vesznek körül. Szédülés fogott el, ahogy lenéztem, s hogy le ne zuhanjak, hanyatt fekédtam, Simo meg énám, hasra fordulva, úgyhogy a feje a mellemem pihent. De a hegycsúcs keskeny volt, s a fejem csúszni kezdett lefelé, er-

re ledobtam a botomat – egy közönséges szöges sétatálcát –, és hallottam, hogy hulltában hogyan ütődik a hegyoldalhoz, s arra gondoltam, hogy így most könnyebben leérek majd a hegytetőről, csupán a fűbe kapaszkodva, habár a fű nagyon ritka volt, és nyilván nem bírt volna el egy embert. Mivel a fejem egyre lejjebb és lejjebb csúszott, s már a testem is megindult lefelé, odakiáltottam Simónak: „Fogj meg, hogy le ne essek!” Két kézzel ragadott meg, fölhúzott, és megigazított, éppen úgy, ahogy akartam. Erre fölébredtem.*

1909

Június 19. – Ágyban feküdt, de nem betegeskedett. Csak az arcszíne volt az Övé, másban nem hasonlított. Mégis Ó volt az. Melléfeküdtem, és csókolgatni kezdtem. De ajkammal nem tudtam hozzáférni a szájához, mert az álla túlságosan közel volt az orrához. Végül mégiscsak sikerült, és óriási kielégülést éreztem. – Az első sikertelen próbálkozás nem a lányok első kísérleteire emlékeztet-e? – Egy apró részlet. Mellette feküdtem, de egyáltalán nem éreztem a testét, csak az arcát láttam, és az ajkát éreztem.

Július 10. – Régóta nem láttam. Behúzódott az újvidéki Duna-part sétányán levő házukba a rokonaival. Szárnyra kapott a hír, hogy megszökött egy fiatal tisztviselővel, egy postással vagy ügynökkel. Le voltam taglózva. Elmentem hozzájuk. Nem találtam ott. Alkonyodott, lefeküdtem egy padra aludni. Egyszer csak valaki benyitott. Eltaláltam. „Maga az, L.?” – kérdezte. „Én vagyok” – suttogtam. Karon fogtam, úgy tűnt, kisé petyhüdtek az izmai. Fölkeltem és átöleltem. Odaadóan simult hozzám. – Egy másik jelenet: orvos barátommal, dr. Radivoj Sim. . .-mel sétáltam, és közöltem vele, hogy nemsokára feleségül veszem L. . .-t. „Legalább tíz éve készülök erre” – mondtam. – „Tíz éve? Miért vártál ilyen sokáig?” – „A nagy korkülönbség miatt haboztam. De ennek vége, nem bírom tovább.” – Álomban egy pillanatra sem jutott eszembe, hogy nekem már van feleségem.

Míntha dézsából öntötték volna, úgy szakadt az eső, amíg vacsoráztunk, egészen éjfélig.

Augusztus 20. (Bécs, Loew szanatórium) – Döntöttem. Közöltem a bátyjával, G.-vel, hogy elegendő volt a húszévi várakozásból, s hogy Ó nem mehet máshoz férjhez, egyedül énhez, nem várok tovább, elveszem feleségül. Nem volt ellenvetése. – Álomban nem jutott eszembe, hogy nő vagyok. – Ugyanaznap délben a bécsi orvosi karon megmondták, hogy szegény feleségem gyógyíthatatlan beteg. – „Talán csak egy éve van hátra?” – kérdeztem meg a belgyógyászatot. – „Ó, barátom, csak néhány hónapja maradt.” Tudtam! Ha csak arra gondolok, hogy a világ legjobb asszonyának agóniáját kell végignézni! Nem őt kell sajnálni, hanem engem.**

Szeptember 3. – Délelőtt 10 óra körül elszunnyadtam, és íme, mit álmodtam. Korábban tértem haza a vacsoráról, mint szoktam, s otthon egy fiatalembert találtam, akiről azt hittem, hogy az Ó bátyja, de sem Đoka, sem Gedeon, hanem egy idősebb, aki sohasem létezett, s nem volt egyetlen családi vonása sem. Elcsodálkozott, hogy olyan korán

*Az utóbbi bekezdés szerbhorvát nyelven íródott

**Ceruzával hozzáfírv: „Augusztus 25-én jegyeztem le Zomborban.”

érkeztem meg. Elnézést kértem, és visszavonultam a szobámba. Akkor vettem észre, hogy nem is otthon vagyok, hanem Önáluk vendégeskedem. A szalonból hangokat hallottam, valaki Öt hívta: „Lenka!”* Tehát itt van! Bementem a szobámba, valaki követte. Ő volt az! „Jöjjön – mondta –, már várják.” – Vacsorához ültettek. Úgy tettem, mintha csodálkoznék, hogy itt találok, s felkiáltottam: „Eli, Maga itt?” Csókolgatni kezdtem a kezét. Nagyon elegáns volt, ruhájának világos, magasított gallérjára emlékszem, minden szál haja a helyén volt, de a ráncait is észrevettem, különösen a szeme körül. Ha élne, éppen így nézne ki, novemberben lenne 40 – negyvenéves! Szüntelenül a kezét csókolgattam – ez a kedves kéz is mily sovány volt –, és állandóan azt mondogattam: „Eli, ő, Eli!” – és odaadóan néztem Öt. Megértette a szándékom, de meg is bántódott. „Gondoltam – mondta sértődötten. – Mit képzel, kérem!” – Fölbredtem.

Október 22. – Már hat hete nem láttam – bocsássanak meg! – feleségem végtelenül hosszú agóniája miatt; visszahőkölt, nem akar zavarni gyászomban és fájdalmamban. De mégis, hogy megmutassa, hogy semmi sem akadályozhatja meg találkozásunkat, ma reggel meglátogatott, nagyon kedves volt hozzám, pedig fukarkodni szokott a gyöngédséggel, éppúgy, mint életében. A tények:

Reggel 8 óraker egy pillanatra fölbredtem, és hangokat hallottam a feleségem szobájából. Az ápolónő jött, hogy megfüröszze. Újra elaludtam. „Kibékültem” a feleségemmel, és megegyeztük, hogy nemsokára egybekelünk. – Függyöny. – Náluk. Panaszodik az anyjának, hogy akadályt gördítenek elé. Anyja – álmomban sokkal fiatalabb, mint valójában – tagadja, hogy bármiben is útját állják. Közzeledem Hozzá, megfogom a kezét, átölelem a derekát. . . Kissé fölemeli a fejét, csókjaimmal elhalmozom a nyakát, majd az egész arcát. „Kedves, mikor?” – kérdezem (ti. az esküvőnkre gondolva). – „A télen már nem lesz belőle semmi.” – „A tél végéig sem? Miért? A kelengye vagy a menyasszonyi ruha miatt? De hát mindez készen lehet három hónap alatt.” – „Tudod is te azt!” – Ekkor eszembe jutott, hogy már megígértem J. P. kisasszonynak, a feleségemnek, hogy őt veszem el, s a gondolatra, hogy visszavonom a szavam, zavarba jöttem – de nem túlságosan.

Arra ébredtem, hogy a feleségemnek injekciót adnak az orvosok a halálos ágyán.

Nem tudom, miért adtam három hónapot, hogy megvárassa a ruháját. Úgy tűnik, most tegezett először.

1909

Október 25., hétfő, este 10 óra 10 perckor feleségem, Julijana – Julča –, a keresztény jóság és rezignáció mintaképe, három hónapig tartó rettenetes haláltusa után eltávozott az élők sorából.

KONTRA Ferenc fordítása

*A lány neve szerbhorvátul

LAZA KOSTIĆ ÁLOMNAPLÓJÁRÓL

Lenka Dunderska, a csébi Dunderski-kastély kisasszonya 1895. november 8-án Bécsben tifuszlázban huszonöt éves korában meghalt. A kék szemű, magas növésű, elegáns, szép, de szépségnek nem mondható Dunderski-lány az elkövetkező években az égi szerelem istennőjévé vált Laza Kostić álmaiban s még inkább az álom és ébrenlét köztes lelki területein, amelyen a modern szerb költészet egyik legszebb verse, a *Santa Maria della Salute* is született.

A lány halálakor Laza Kostić már nős ember, 1895. szeptember 22-én volt az esküvője Julka Palanačkával, aki húsz évig várta ezt a pillanatot: 1870-ben találkoztak először, s akkor a húszéves gazdag lány egy életre megszerette a költőt, s jelentette ki, hogy „Vagy Lazo, vagy senki”! 1884-ben már-már valóra is válik a lány álma, de egy balul sikerült tisztelgő látogatás után ismét évek múlnak, míg az esküvő létrejön. A költő esküvői komája Lazar Dunderski – Lenka apja volt. Hogy boldog volt-e a rajongó Julkával az élete, nem lehet tudni, de hogy különösebb anyagi gondjai nem voltak az elkövetkező tizenöt esztendőben, az bizonyos. Álmodni és álmodozni Lenka Dunderskáról egyaránt módjában állt tehát, akivel 1891-ben ismerkedett meg. És az ihlet is hozzáseggődött. Velencét ugyan nászútján látta, s ott a Santa Maria della Salute templomát is, de Lenka a hősnője a versnek, amely a velencei templom nevét viseli címében. A szerelemlátás versét írta meg e versben, a csodát köszöni áhítatosan és rajongón:

*S egy tündér toppant elébem akkor,
szebbet nem látott soha e szem;
kélt gyönyörűn az éjből, a vakból,
mint hajnalórán zendül a menny;
és beforrt rajtam mind, ahány seb volt,
s még fájóbb nyílt a régi helyen.
Már nem is tudtam: hűt-e vagy gyűjt-e,
Santa Maria della Salute?*

*És rám tekintett. Lelkem mélyébe
ily villanás még sohase ért;
egy ilyen forró tekintet fénye
felolvasztaná őrök jegét;
mire csak vágytam, nékem ígérte:
ürömrre mézet, csöömörre kéjt,
minden kincsét szívének, ölének,
– egy pillanattért az öröklétet! –
Santa Maria della Salute.*

-----

*Álmomban jön el. De nem ám mindig,
ahányszor vágyam keresi őt,
akkor jön, mikor őneki tetszik,
a szolgálói titkos erőik.*

*Égi mintára újratereztük
sokszorozván a földi gyönyör.
És minden utam Óhozza út lesz,
Santa Maria della Salute. . .*

(Ács Károly fordítása)

A költő ilyen álmodozásairól először barátja, Radivoj Simonović adott hírt 1930-ban: „Lázónak élénk képzelete volt, s ha alvás közben álmodott valamit, az olyan éles és életes volt, hogy látomásnak tetszett. 1906 és 1909 között, öregkorában, gyakran, amikor felébredt, feljegyezte látomásait és dátumozta is őket.” Legtöbb feljegyzése francia nyelvű volt. Sajnos, nem mind maradt meg – ezeket két jegyzete kivételével Milan Kašanin jelentette meg a belgrádi *Knjževnost* című folyóirat 1955. decemberi számában, kettőt pedig Mladen Leskovac adott ki a Lenka Dunderskáról írott tanulmányában az újjvidéki *Letopis* című folyóiratban. Az álomleírások többségét a barát, a már említett Radivoj Simonović semmisítette meg, mondván, hogy ezek az apróságok nem tartoznak az irodalomba, ezért ő megsemmisítette őket, „nehogy valaki még értekezést írjon róluk”. Nála maradtak meg azok a szövegek is, amelyeket most magyar fordításban te-
szünk közzé Milan Kašanin és Mladen Leskovac nyomán.

Olvasásuk közben felmerülhet annak a kérdése is, hogy Laza Kostićot megérintette-e a korai freudizmus álomfejtő szenvedélye? Elképzelhető, hogy Kostić hallott, olvasott Freud tanításairól, ám az is bizonyos, hogy ő álomképletrő, nem pedig álomképfeltő volt – álmaiban nem látott mást, mint a szeretett Lenka üzeneteit, és *látásának* örülhetett, de nem tudatalatti megnyilvánulásként fogta fel őket, az esős időjárás áldásos hatásait is számításba vevő módon. Kostić inkább a romantika felől közelítve figyelte és írta le Lenkával kapcsolatos álmait, nem pedig a pszichoanalitikus álomfejtéseit próbálja megismételni, de ez az álmoskönyv nem rokonítható Krúdy Gyula álmoskönyvének szándékaihoz sem. Az álom a költő áldása, titkos életének kerete, éppen ezért még az álomorzákért is hálás, mert azokban is Lenkát „látja”, s nemcsak az égi, hanem a földi szerelem megtestesüléseként is!

Ilyen értelemben nem büntető álomok a Kostićéi, s nem is jövendőmondó karakterűek, hanem jutalmazók – rendre a találkozás, a látás beteljesülését hozzák az álomnapló képei. Irodalmi szemmel nézve őket, egyenlenségeik látszanak. Nem egyenlő értékűek a leírásai: vannak egészen különösek, mint az 1906-os első kép is, amelyben az látszik, hogy Kostić álmában a saját lelke után ered. De vannak „közönséges” álomok is közöttük, amelyekben közömbös elemek kerülnek túlsúlyba. Egyes motívumainak az álomfejtő Freud is megörülhetett volna, igazolását találhatta volna annak a felfogásának, hogy az álmot színező tudattalan vágyak a csecsemőkora nyúlnak vissza. Kostić ugyanis 1905. június 10-én jegyezte meg: „Mikor elengedtem az ujját, elégedettebb voltam, mint az éppen megszoportatott csecsemő.” S Freudra mutat az álmodó értelmezésének megléte is az álomleírásokban! Ha nem is közvetlenül tehát, de a mai olvasó tudatában ott van Kostić álomnaplója mögött Freud *Álomfejtés* című 1900-ban megjelent műve. Tudnunk kell azt is, hogy ebben a Kostić-naplóban az első megmaradt álomkép az 1905-ös dátumot viseli, de ha igaz az a feltételezés, hogy 1895 óta jegyezte hallucinációs jellegű megálmodott valóságélményeit, csak éppen azok semmisültek meg, akkor egy prefreudista irodalmi jelenséggel állunk szemben – az irodalom és a pszichoanalízis ma már nem is oly ritka példájaként, amikor Laza Kostić álomnaplóját olvassuk.

LOMBOK DERENGTEK

Laza Kostić születésének 150. évfordulójára

HORVÁTH OTTÓ

KrušeDolban ébredtem föl,
csodálkozva, habozva, átkozva,
az álmomban mért csüngött
kezem oly haloványan,
s mért zárult a szűzi keHely?

Szívem, tudom, éjFélkor,
mint a karbid, lánggra gyúlt.
És motyogtam, írtam, daloltam
a gyertyámnak az asztalon, ott.

Lásd, pontosan nem emlékszem,
mit. Talán egy templomról
a messzi tenger hullámai közt.

De most csalogány neVet
a szemembe, és izzad a föld.
Tudtam én: vékony vásznat
szöveget a szívem, s elVisz oda,
hol ruha nem kell.

ElÉg! Látom, a magas romok,
a bujdosó vizek,
a lombok és a madarak
hogy figyelnek,
várnak.
Mióért, miért is
nyílik újra a virág.

Csönd volt napokig
a cellámban,
és árnyékom sem volt.
Néztem az éj szökKenését,
majd a nappalét,
majd keresni kezdtem
a csillagokat a vonal fájdalomában,
a fájdalom vonalait a csillagokban,
vonalat a fájdalomban,
irányt a csillagokban.

Lombok deRengtek és dideregtek.
Magamba bújtam volna, nem lehet –
alattam kő és üresség fölöttem.
Óh, hogy alHatnék! Nálad zörgetek?!

Láttalak egyszer, a férFiak az egyik,
a nők a másik szobában társalogtak,
és én csendesen a szívembe zártalak.
Reám néztél, és elakadt szavam.

Lassú évek hozták a havat.
Körülöttem figyelmesen nőtt a csönd.
Varjakat láttam. Farkasokat.
De most? Nem tudom már.
Gyermekeké tettél.

Voltam sas és oroszlán. Régen.
Merészen fogtam pennám, és
színes tentákról álmodtam.

Régen utaztam. Mi volt nékem
a világ. Egy kis csiga, mely
a nyomomban jár. És fönt, fönt
a felhők somolyogtak, mint a sólymok.
Az árnyékuk cikázott ide-oda
a tenger vizén, és egy templom
haRangja messziről szólt.

Az igazság, mint a haJó a kiKötőben,
kis hullámokon uGrál. Voltam Hang.
S mikor varázsIgéimre
e rongy mindenség biztosnak hitt falai
már mind inogni kezdtek,
hogy utat nyissanak a titkok örvényéhez:
az értelem fény-földje egyszerre csak
elsötétült, s maradt minden
a vézna hit
súlyos súrlódásában,
igézetében.

Fiatal vagy, s nekem futni kell.
Annak az angol orvosnak történetét
ismered vagy nem.
Futnom kell tőled,
majd feléd.
Örökkön-örökre.

(A versben szó szerint vagy torzított formában L. Kostić-, József Attila-, Vinaver- és Kosztolányi-idézetek találhatóak.)